

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
РІВНЕНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ГУМАНІТАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

КАШУБА АНАТОЛІЙ АНАТОЛІЙОВИЧ

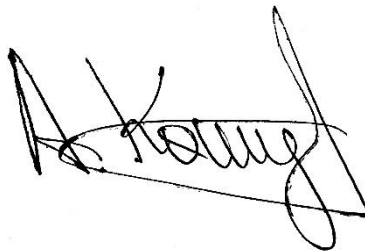
УДК 378.016:[373.5.011.3-051:796/799]:796.06

ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ
ДО ОРГАНІЗАЦІЇ ЗМАГАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ
ЗІ СПОРТИВНИХ ІГОР

13.00.04 – теорія і методика професійної освіти

АВТОРЕФЕРАТ

дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата педагогічних наук

Рівне – 2025

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано у Волинському національному університеті імені Лесі Українки, Міністерство освіти і науки України.

Науковий керівник – кандидат педагогічних наук, доцент
КІНДРАТ Вадим Кирилович,
Рівненський державний гуманітарний університет,
завідувач кафедри теорії і практики
фізичної культури і спорту.

Офіційні опоненти – доктор педагогічних наук, професор
ЯЩУК Сергій Миколайович,
Уманський державний університет
імені Павла Тичини,
декан факультету фізичного виховання;

кандидат педагогічних наук, доцент
ТИМЧИК Микола Валерійович,
Український державний університет
імені Михайла Драгоманова,
завідувач кафедри олімпійського та професійного
спорту.

Захист відбудеться «19» березня 2025 року об 11⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д 14.053.01 в Рівненському державному гуманітарному університеті за адресою: 33000, м. Рівне, вул. С. Бандери, 12.

Із дисертацією можна ознайомитися на офіційному сайті (<https://www.rshu.edu.ua>) та в бібліотеці Рівненського державного гуманітарного університету (33028, м. Рівне, вул. Пластова, 31).

Автореферат розіслано «18» лютого 2025 року

Учений секретар
спеціалізованої вченої ради

О. А. Гудовсек

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. Підготовка майбутніх фахівців посідає пріоритетне місце в сучасній професійній освіті, що зумовлює пошук нових ефективних напрямів модернізації різних аспектів педагогіки вищої школи, яка орієнтується на якісну підготовку компетентного й конкурентоспроможного фахівця, який відповідає вимогам сьогодення, здатен і прагне продуктивно мислити, удосконалюватися, розвиватися, організовувати свою діяльність.

З-поміж актуальних завдань підготовки вчителя – формування ключових компетентностей і світогляду на основі загальнолюдських і національних цінностей, а також розвиток інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, необхідних для успішної самореалізації та продовження навчання (Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти, вчитель початкових класів закладу загальної середньої освіти»).

Сучасний рівень розвитку суспільства, освіти та науки детермінує високі вимоги до професійної компетентності фахівців різних напрямів, що потребує суттєвих змін у процесі навчання, зокрема професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури в закладах вищої освіти (ЗВО). У світі, де зростає увага до фізичного здоров'я та активного способу життя, учителі фізичної культури мають важливу соціальну місію – готувати дітей та юнацтво до життя в сучасному суспільстві, коли фізична активність та здоров'я стають чи не найголовнішими умовами повноцінної життєдіяльності. Відповідно до Законів України «Про освіту» (2017, зі змінами), «Про вищу освіту» (2014, зі змінами), «Про фізичну культуру і спорт» (1993, зі змінами), Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» на період до 2029 року (2016), компетентність учителя фізичної культури та його роль у формуванні молодого покоління є однією з ключових ініціатив, спрямованих на підвищення якості освіти і підготовку учнів до реалій життя.

Аналіз наукових праць дає підстави стверджувати, що на сьогодні схарактеризовано важливі напрями розв'язання проблеми діяльності вчителя фізичної культури та його професійної підготовки у ЗВО, зокрема в контексті таких аспектів: інноваційні підходи до вдосконалення вищої фізкультурної освіти, теоретичні та методичні концепції і засади професійної підготовки вчителя фізичної культури (А. Боднар, Р. Карпюк, Т. Круцевич, О. Куц, Л. Сущенко, А. Цьось та ін.); професійні особливості діяльності вчителя фізичної культури (Г. Балахничева, Г. Богданова, В. Кіндрат, Л. Сущенко, М. Тимчик, С. Ящук та ін.); моделі підготовки фахівців фізичної культури (С. Карасевич, І. Ребар, О. Свєртнев, Т. Христова та ін.).

Однак значна частина названих вище проблемних питань залишаються ще не розв'язаними або частково вирішеними. Серед таких – проблема недостатнього взаємозв'язку спеціальних (фахових) дисциплін із дисциплінами педагогічного циклу та недовістю системи професійного добору для вступників

на педагогічні спеціальності. Ці та інші проблемні питання в підготовці майбутнього педагога вимагають від системи освіти пошуку нових напрямів організації підготовки вчителів фізичної культури, що ґрунтувалися б на сучасних підходах до професійної підготовки, з урахуванням змін не тільки в цілях і змісті, а й у формах, методах і засобах. Зокрема, потребують ґрунтовного розв'язання методологічний, психолого-педагогічний та методичний аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Проблема підготовки майбутнього фахівця до організації змагань досліджена насамперед у контексті тренерської діяльності, а саме: напрями підготовки фахівців фізичного виховання до тренерської діяльності; удосконалення управління змагальною діяльністю; виховання фізичних якостей старшокласників у навчально-тренувальних групах дитячо-юнацьких спортивних шкіл; оптимальний стиль спілкування тренера як чинник успішності спільної діяльності в спортивній команді; психологічна готовність тренерів-організаторів до ухвалення рішень в екстремальних ситуаціях (С. Власенко, С. Карасевич, О. Свєртнев, О. Сопотницька, С. Ящук та ін.).

Специфіка професійної діяльності вчителя фізичної культури полягає передовсім у комплексному розв'язанні оздоровчих, освітніх, виховних завдань у контексті формування психологічного, духовного, соціального та фізичного здоров'я учнів в освітньому процесі сучасної школи. З огляду на це особливої актуальності набуває проблема підготовки фахівця, спроможного керувати шкільними командами, проектувати та організовувати змагальну діяльність, чим сприяти розвитку в учнів закладів загальної середньої освіти (ЗЗСО) таких фізичних якостей, як витривалість, сила, гнучкість, спритність, рівновага.

Незважаючи на окремі дослідження теоретико-методичних аспектів підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, недостатньо розробленою залишається проблема підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, що свідчить про актуальність порушеної проблеми і спонукало до вибору теми дисертаційного дослідження.

У системі підготовки майбутніх учителів фізичної культури визначено низку **суперечностей**, серед яких теоретики і практики виокремлюють такі:

- між сучасними запитами суспільства до готовності майбутніх учителів фізичної культури до роботи в нових соціально-економічних умовах та недостатнім рівнем відповідності компетентностей випускників соціальним очікуванням на розв'язання актуальних завдань виховання фізично здорового молодого покоління;

- між посиленням оздоровчої функції фізичної культури в ЗЗСО та недостатнім використанням учителями фізичної культури різноманітних засобів, спрямованих на розвиток рухових здібностей школярів, удосконалення спритності, швидкості, гнучкості (зокрема, потенціалу змагальної діяльності зі спортивних ігор);

- між необхідністю підготовки майбутніх учителів фізичної культури до

організації змагальної діяльності зі спортивних ігор та недостатньою розробленістю теоретико-методичних основ і практичних рекомендацій для такої підготовки.

Отже, теоретична і практична значущість проблеми та недостатній рівень її наукової розробленості сприяли визначенню теми дисертаційного дослідження **«Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Тема дисертаційного дослідження є складником комплексних тем «Соціально-педагогічні та медико-біологічні основи фізичної активності різних груп населення» (№ 0115U002344, 2015–2017 рр.) кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки; «Шляхи удосконалення професійної підготовки спеціалістів з фізичної культури» (№ 0116 U 005225) кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту Рівненського державного гуманітарного університету.

Тему дослідження затверджено на засіданні вченої ради Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 7 від 28.01.2015 р.) та скоординовано в Міжвідомчій раді з координації наукових досліджень з педагогічних та психологічних наук в Україні (протокол № 4 від 26 квітня 2016 року).

Мета дослідження – на основі теоретичного аналізу досліджуваної проблеми та вивчення освітньо-виховної практики закладів загальної середньої освіти теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати стан дослідженості наукової проблеми й уточнити сутність ключових понять дослідження.
2. Виокремити особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор.
3. Визначити компоненти, критерії, показники та схарактеризувати рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності.
4. Обґрунтувати педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор та експериментально перевірити їх ефективність.

Об'єкт дослідження – професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури в закладі вищої освіти.

Предмет дослідження – педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Для розв'язання поставлених завдань використано комплекс взаємопов'язаних **методів дослідження**, а саме: *теоретичні* – аналіз наукової літератури (педагогічної, психологічної, соціологічної), порівняння, класифікація, узагальнення для з'ясування змісту ключових понять дослідження;

класифікація та систематизація науково-теоретичного матеріалу для виокремлення особливостей підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор; *емпіричні* – включене спостереження, анкетування, експертна оцінка, узагальнення досвіду роботи ЗВО з метою визначення педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор; *статистичні* методи – якісний та кількісний аналіз результатів дослідження.

Наукова новизна здобутих результатів полягає в тому, що:

– *уперше* обґрунтовано педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор (особистісно-професійна мотивація студентів на фізичне самовдосконалення; удосконалення знань і практичних умінь студентів з питань організації змагальної діяльності зі спортивних ігор на засадах компетентнісного підходу; упровадження нових форм професійного розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури);

– *уточнено* ключові поняття дослідження («підготовка майбутнього вчителя фізичної культури», «готовність майбутнього вчителя фізичної культури» та ін.); складники структури підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності; критерії, показники та рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності;

– *подальшого розвитку* набули науково-теоретичні положення про професійну підготовку майбутніх учителів фізичної культури та особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Практичне значення здобутих результатів полягає у використанні наукових положень і висновків дослідження для підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, а також в апробації дослідницьких матеріалів у діяльності ЗВО (навчально-методичні видання, інформаційний пакет навчально-методичних матеріалів у системі Moodle тощо).

Матеріали дослідження використано під час розробки змісту курсів «Теорія і методика навчання спортивних і рухливих ігор», «Основи професійної педагогічної майстерності», «Теорія і методика фізичного виховання», укладання навчально-методичних видань («Основи баскетболу» (2015), «Організація і методика проведення спортивно-масової роботи (тези відповідей до питань гарантованого рівня знань)» (2018), «Компендіум професійних дисциплін із підготовки бакалаврів спеціальності 014.11 “Середня освіта (Фізична культура)”» (2024) та ін.), підготовки кваліфікаційних робіт і матеріалів виробничої практики.

Результати дисертаційного дослідження можуть бути використані для організації спортивно-масової і змагальної діяльності здобувачів вищої освіти та особистісної мотивації студентів на фізичне самовдосконалення; у процесі укладання навчально-методичних видань, підготовки кваліфікаційних праць; у науково-педагогічних дослідженнях.

Експериментальна база дослідження. До дослідження були залучені учасники освітнього процесу таких ЗВО: Рівненського державного гуманітарного університету, Волинського національного університету імені Лесі Українки, Національного університету «Запорізька політехніка», Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького, ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» – 383 особи.

Матеріали дослідження *впроваджено* в освітній процес Рівненського державного гуманітарного університету (№ 01-12/99 від 16 грудня 2024 року), Волинського національного університету імені Лесі Українки (протокол № 2 від 30 вересня 2024 року), Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького (протокол № 2 від 19 вересня 2024 року), Національного університету «Запорізька політехніка» (№ 5 від 28 жовтня 2024 року), ПВНЗ «Міжнародний економіко-гуманітарний університет імені академіка Степана Дем'янчука» (протокол № 3 від 10 жовтня 2024 року).

Апробація результатів дослідження. Основні теоретичні положення і результати дисертаційного дослідження апробовано на науково-практичних заходах:

– *міжнародних* – IX Міжнародна науково-практична конференція «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи», присвячена 20-ти річчю факультету фізичного виховання Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (м. Дрогобич, 18–19 травня 2017 року); 1st International Scientific and Practical Conference «International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects» (April 21–22, 2021, Brighton, Great Britain); XI Міжнародна науково-практична конференція «Реалізація здорового способу життя – сучасні підходи» (м. Дрогобич, 20–21 травня 2021 року); III Міжнародна науково-практична інтернет-конференція «Global Society in Formation of New Security System and World Order» (м. Дніпро, 4–5 липня 2024 року);

– *всеукраїнських* – Всеукраїнська науково-практична конференція «Актуальні проблеми сучасної дидактики в контексті вимог інформаційного суспільства» (м. Рівне, 17–18 жовтня 2013 року); Всеукраїнська науково-практична конференція «Педагогічне краєзнавство крізь призму історико-культурних явищ та процесів в Україні» (м. Умань, 21 листопада 2023 року); II Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція «Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи» (м. Рівне, 15 травня 2024 року); VII Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю «Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти» (м. Умань, 31 травня 2024 року).

Результати дослідження обговорено на засіданнях кафедри теорії фізичного виховання, фітнесу та рекреації Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки (2014–2017 рр.); кафедри теорії і практики фізичної культури і спорту Рівненського державного гуманітарного університету

(2019–2024 рр.).

Особистий внесок автора в працях, опублікованих у співавторстві. Основні результати дисертаційної роботи здобуті автором самостійно. У спільних публікаціях розкрито особливості підготовки майбутніх фахівців фізичної культури (0,13 авт. арк., співавтори В. Ковальський, А. Ваколюк) [3]; особливості спортивних ігор під час формування професійних компетентностей майбутніх учителів фізичного виховання (0,13 авт. арк., співавтори В. Ковальський, І. Оксенюк) [4]; шляхи вдосконалення системи фізичного виховання студентів ЗВО (0,1 авт. арк., співавтори А. Панчук, І. Панчук, Т. Бутенко) [5]; напрями підвищення рухової активності студентів (0,05 авт. арк., співавтори А. Панчук, І. Панчук, В. Ковальський, Н. Торчинська) [6]; особливості вдосконалення фізичної підготовки студентів у ЗВО (0,2 авт. арк., співавтори А. Панчук, І. Панчук, В. Шелюк) [7]; складники компетентності вчителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи (0,2 авт. арк., співавтори В. Ковальський, А. Панчук, І. Панчук) [8]; особливості дослідження фізичного стану студентів в умовах ігрової діяльності (0,18 авт. арк., співавтори В. Ковальський, В. Кіндрат, А. Панчук) [15]; мотиваційні чинники покращення рухової активності в школярів (0,13 авт. арк., співавтори В. Ковальський, В. Шелюк) [16]; особливості спортивної мотивації до волейболу в здобувачів освіти (0,18 авт. арк., співавтори Т. Гоголь, В. Гоголь, А. Кашуба) [27]; навчально-методичні особливості підготовки майбутніх учителів фізичної культури (авторський доробок 16–50%, співавтори В. Кіндрат, А. Панчук, В. Ковальський, С. Литвиненко, Л. Чалій, С. Мамчур, Т. Гоголь, Т. Бутенко, О. Ярмошук) [22–26].

Публікації. Основні положення й результати дисертаційного дослідження викладено у 27 публікаціях (13 одноосібних), 12 – відображають основні результати дослідження (з них – 10 статей у наукових фахових виданнях України, 2 – у зарубіжному науковому виданні), 8 – апробаційного характеру, 7 – додатково висвітлюють наукові результати дослідження.

Структура дисертації. Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків до розділів, висновків до роботи, списку використаних джерел (287 найменувань, із них 30 – іноземною мовою), 19 додатків на 86 сторінках. Повний обсяг роботи – 342 сторінки, обсяг основного тексту дисертації – 187 сторінок. Робота містить 15 таблиць, 3 рисунки.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано вибір теми дослідження, його актуальність, доцільність і ступінь розробленості; визначено мету, завдання, об'єкт і предмет; розкрито наукову новизну, практичне значення здобутих результатів; подано відомості про апробацію та впровадження результатів наукового пошуку; окреслено структуру роботи.

У **першому розділі** «Теоретичні основи підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор» проаналізовано стан дослідженості проблеми підготовки майбутніх учителів

фізичної культури до організації змагальної діяльності; схарактеризовано сутність та визначено структуру підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор; визначено особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Аналіз праць та характеристику джерельної бази дослідження проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності здійснено за двома тематичними дослідницькими напрямками: професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури; організація змагальної діяльності як складник професійної діяльності вчителя фізичної культури.

Схарактеризовано сутність професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури. Із цією метою з'ясовано зміст ключових понять дослідження, як-от «фізична культура», «учитель фізичної культури», «професійна підготовка», та уточнено визначення понять «підготовка майбутнього вчителя фізичної культури», «готовність майбутнього вчителя фізичної культури до організації змагальної діяльності» та ін.

Підготовку майбутнього вчителя фізичної культури розглядаємо як спеціально організований і спрямований процес, що передбачає систему організаційних та освітніх заходів, педагогічних умов, які забезпечують майбутньому вчителю здобуття знань із фізичної культури, формування на їх основі відповідних компетентностей для провадження майбутньої професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

З'ясовано, що *готовність майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності* – це результат спеціальної професійної підготовки, особистісна якість людини, що постійно розвивається, відображає необхідний рівень знань, сформованості вмінь і навичок, стійку мотивацію до фізкультурно-спортивної діяльності загалом та організації змагальної діяльності зі спортивних ігор зокрема як важливого складника фізичного виховання особистості.

Схарактеризовано сутність діяльності вчителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи (НУШ) та формування нових підходів у фізичному вихованні школярів на засадах компетентнісного підходу.

Проаналізувавши процес професійної підготовки майбутніх учителів загалом і вчителів фізичної культури зокрема, узагальнивши праці про структуру компетентності, урахувавши особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор, ми визначили *структурні компоненти* підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: *мотиваційний* (охоплює систему мотивів, цілей, цінностей, що мотивують майбутніх учителів фізичної культури до навчання, професійної діяльності, передбачає особистісно-професійну мотивацію на фізичне самовдосконалення та провадження змагальної діяльності); *когнітивний* (охоплює сукупність загальнотеоретичних і спеціальних знань з питань фізичного виховання, спортивних ігор, особливостей та методів організації та проведення змагальної діяльності з-поміж школярів, зокрема зі спортивних ігор); *діяльнісний* (охоплює

сукупність професійних умінь та навичок щодо організації та проведення змагальної діяльності серед учнів, зокрема зі спортивних ігор, використання нових форм професійного розвитку і саморозвитку); *рефлексивний* (охоплює особистісні якості майбутнього вчителя фізичної культури для проведення рефлексії професійної діяльності, зокрема з організації змагальної діяльності).

Для дослідження підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор на основі теоретичного аналізу наукової та методичної літератури схарактеризовано зміст понять «спортивні ігри», «змагальна діяльність», структуру та особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор за умов ЗЗСО.

У другому розділі «**Діагностика готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор у закладі вищої освіти**» проаналізовано стан підготовки майбутніх учителів фізичної культури загалом та до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор у різних ЗВО в аудиторній та позааудиторній роботі (практика, спортивні секції, змагання) зокрема; схарактеризовано критеріально-діагностувальний інструментарій дослідження.

Проаналізовано освітні програми (галузь 01 Освіта / Педагогіка, спеціальність 014 «Середня освіта», предметна спеціалізація «Фізична культура»), які пройшли процедуру зовнішнього моніторингу якості освіти. З'ясовано, що здатність до організації змагальної діяльності передбачено насамперед компетентністю організовувати позааудиторну роботу з фізичного виховання в закладах освіти, тому важливе значення для формування професійної компетентності майбутнього вчителя фізичної культури має сформована у ЗВО система фізичного виховання, що передовсім впливає на особистісну мотивацію здобувачів вищої освіти.

Результати експертного оцінювання (науково-педагогічні працівники ЗВО та учителі фізичної культури ЗЗСО) засвідчили важливість питань формування знань, умінь та навичок у студентів щодо організації змагальної діяльності зі спортивних ігор у школі, зокрема, шляхом цілеспрямованої роботи з формування в студентів мотивації, прагнення вести здоровий спосіб життя під час як аудиторної, так і позааудиторної роботи (секційних занять, неформальної освіти тощо).

На основі визначених структурних компонентів (мотиваційного, когнітивного, діяльнісного, рефлексивного) підготовки майбутніх учителів фізичної культури визначено критерії та показники їхньої готовності до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: *мотиваційно-ціннісний* – особистісно-професійна мотивація на фізичне самовдосконалення; ціннісне ставлення студентів до навчання, майбутньої діяльності учителем фізичної культури, зокрема з організації змагальної діяльності; *когнітивно-пізнавальний* – обізнаність студентів із питань фізичного виховання, спортивних ігор, особливостей та інноваційних методів організації та проведення змагальної діяльності серед школярів, зокрема зі спортивних ігор; *діялісно-практичний* – професійні вміння та навички майбутніх учителів фізичної культури щодо

організації та проведення змагальної діяльності серед учнів, зокрема зі спортивних ігор, використання нових форм професійного розвитку і саморозвитку; *особистісно-рефлексивний* – особистісні якості майбутніх учителів фізичної культури, необхідні для професійної діяльності та рефлексії (зокрема щодо організації змагальної діяльності).

На основі розроблених критеріїв визначено рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: високий, середній, низький. Здобуті результати констатувального етапу експерименту (в обох групах (експериментальній та контрольній) переважав низький рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор) актуалізували потребу обґрунтування педагогічних умов – зовнішніх і внутрішніх обставин, від яких залежить рівень готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

У третьому розділі **«Дослідно-експериментальна перевірка ефективності педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор»** визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор; розкрито особливості апробації педагогічних умов під час формувального експерименту; проаналізовано та узагальнено результати дослідження.

Ґрунтуючись на результатах логічного аналізу науково-методичної літератури, узагальненні власного досвіду, доведено, що особливості професійної діяльності вчителя фізичної культури проявляються в комплексній генерації та поєднанні теоретичних знань, методичних підходів, рухових умінь і навичок, вільному володінні змістом навчальної програми та фізкультурно-оздоровчими технологіями.

Ураховуючи результати структурно-логічного аналізу дослідницьких джерел, особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор, теоретико-методичні положення про професійну компетентність учителя фізичної культури, стан підготовки майбутніх учителів фізичної культури, результати констатувального експерименту, які засвідчили низку проблемних питань, узагальнення власного досвіду, ми визначили педагогічні умови, що сприяють підвищенню рівня готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Основними формами роботи в реалізації *першої педагогічної умови* – *особистісно-професійна мотивація студентів на фізичне самовдосконалення* – визначено: *розвиток самостійної роботи як чинника мотивації студентської молоді до фізичного самовиховання і самовдосконалення* (створення системи залучення здобувачів вищої освіти до самостійних занять фізичним вихованням; упровадження вдосконаленого, наочно дібраного матеріалу, який зацікавить студентів і викличе в них бажання самостійно займатись фізкультурною; формування в студентів позитивного ставлення до самостійних занять фізичним вихованням на основі вироблення механізмів самореалізації, самовиховання, які

потрібні для особистості під час рухової діяльності; оволодіння знаннями з фізичної культури та формування настанов на ведення здорового способу життя, навчання засобів самоконтролю та вміння самостійно займатися фізичними вправами); *відвідування позааудиторних форм* – фізкультурно-оздоровчих занять у режимі дня, фізкультурних гуртків та спортивних секцій тощо; фізкультурно-спортивні заходи змагального характеру (чемпіонати з баскетболу, футболу тощо); флешмоби, спортивно-розважальні ігри та ін.

Основним завданням у реалізації *другої педагогічної умови* – удосконалення знань і практичних умінь студентів з питань організації змагальної діяльності зі спортивних ігор на засадах компетентнісного підходу – було наповнення фахових освітніх компонентів (обов'язкових, вибіркового) інноваційним змістом (теоретичним і практичним).

У реалізації *третьої педагогічної умови* – *упровадження нових форм професійного розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури* – основними формами роботи визначено залучення студентів до неформальної / інформальної освіти (програми неформальної освіти; тренінги, майстер-класи від провідних фахівців фізичної культури та тренерів). З'ясовано, що засоби неформальної освіти наповнюють формальне навчання додатковими ресурсами для формування професійної компетентності майбутніх учителів фізичної культури.

У таблиці 1 представлено порівняння результатів діагностики рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор до і після формувального експерименту.

Таблиця 1

Динаміка рівнів готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор (за результатами експериментальної роботи)

Рівні	Конст. експер.	Формув. експер.	Динаміка	Конст. експер.	Формув. експер.	Динаміка
	КГ			ЕГ		
	%	%	%	%	%	%
Високий	2,4	3,7	+1,3	2,6	17,4	+14,8
Середній	43,9	48,4	+4,5	45,1	61,2	+16,1
Низький	53,7	47,9	-5,8	52,3	21,4	-30,9

Кількість студентів ЕГ з високим рівнем готовності до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор збільшилась на 14,8%; середнього – на 16,1%; низького – зменшилась на 30,9%.

Аналіз та узагальнення результатів педагогічного експерименту засвідчили ефективність запровадження педагогічних умов підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор та зацікавленість здобувачів, науково-педагогічних працівників запропонованими формами роботи.

ВИСНОВКИ

У дисертації теоретично обґрунтовано проблему дослідження та визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор. Результати наукового пошуку засвідчили досягнення мети та розв'язання поставлених завдань, що дають можливість зробити висновки:

1. Проаналізовано стан дослідженості наукової проблеми підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності за двома основними тематичними напрямками: професійна підготовка майбутніх учителів фізичної культури; організація змагальної діяльності як напрям професійної діяльності вчителя фізичної культури. З'ясовано, що аспекти наукових досліджень стосуються насамперед теорії і методики спортивного тренування, а ті, що розкривають сутність підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, є частковими і не дають комплексної характеристики обраної наукової проблеми.

На основі аналізу стану дослідженості порушеної проблеми виокремлено перспективні напрями подальших досліджень: упровадження системного і комплексного підходу до професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури загалом та організації змагальної діяльності як напряму професійної діяльності вчителя фізичної культури зокрема; дослідження перспективних форм підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності; упровадження нових форм професійного розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.

На основі узагальнень трактувань та напрацювань з проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури, зважаючи на специфіку підготовки майбутнього вчителя фізичної культури, уточнено визначення ключових понять дослідження, зокрема: *підготовка майбутнього вчителя фізичної культури* – це спеціально організований та спрямований процес, що передбачає систему організаційних та освітніх заходів, педагогічних умов, які забезпечують майбутньому вчителю здобуття знань з фізичної культури, формування на їх основі відповідних компетентностей для майбутньої професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

З'ясовано, що ефективне функціонування системи фізичного виховання за умов динамічної, соціально-політичної і економічної трансформації суспільства та забезпечення повноцінного розвитку здобувача освіти прямо залежить від рівня компетентності вчителя фізичної культури, на якого покладається важлива соціальна місія щодо комплексного розв'язання оздоровчих, освітніх, виховних завдань у контексті формування фізичного, психологічного, духовного та соціального здоров'я учнів в освітньому процесі сучасної школи.

2. Виокремлено особливості змагальної діяльності зі спортивних ігор. З'ясовано, що змагальна діяльність за своїм змістом складається з індивідуальних, групових і командних дій і взаємодій партнерів по команді та протидій індивідуальним, груповим і командним діям гравців суперника; вона

становить основу спорту та дає змогу оцінити ефективність навчально-тренувального процесу.

На основі аналізу компетентностей, якими має володіти майбутній учитель фізичної культури для успішної організації змагальної діяльності, обґрунтовано актуальність якісної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагального процесу в умовах закладів освіти в єдності таких складників: аудиторна робота, позааудиторна (практика, спортивні секції, змагання), неформальна / інформальна освіта та самоосвіта.

3. Визначено компоненти, критерії, показники та схарактеризовано рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

Проаналізовано стан підготовки майбутніх учителів фізичної культури загалом та зокрема й до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор у різних ЗВО, спрямованої на оволодіння необхідними навичками в площині як психолого-педагогічної, так і спеціальної (фахової) підготовки. З метою узагальнення стану та практики підготовки майбутніх учителів фізичної культури здійснено аналіз відповідних освітніх програм ступеня «бакалавр», «магістр», що реалізуються в різних ЗВО України.

За результатами наукового пошуку, що засвідчив недостатній рівень підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, спрямованої на оволодіння необхідними навичками у вимірі як психолого-педагогічної, так і спеціальної / фахової підготовки, визначено дослідницькі завдання щодо підвищення якості професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури як під час аудиторної роботи (освітні обов'язкові та вибіркові компоненти), так і позааудиторної як важливого доповнення до вивчення фахових дисциплін (практики (навчальні, виробничі), курсові та кваліфікаційні роботи, неформальна / інформальна освіта, спортивні секції, змагання, самостійні заняття фізичною культурою в позааудиторний час, фізкультурно-масова робота зі студентами тощо) у межах реалізації освітньої програми «Фізична культура» за умов сформованої у ЗВО системи фізичного виховання як необхідного складника розвитку особистості студента.

З метою успішної діагностики та обґрунтування педагогічних умов забезпечення ефективності досліджуваного процесу визначено структурні компоненти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний.

Схарактеризовано критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: *мотиваційно-ціннісний* (особистісно-професійна мотивація на фізичне самовдосконалення; ціннісне ставлення студентів до навчання, майбутньої діяльності учителем фізичної культури, зокрема, з організації змагальної діяльності); *когнітивно-пізнавальний* (обізнаність студентів з питань фізичного виховання, спортивних ігор, особливостей та інноваційних методів організації та

проведення змагальної діяльності серед школярів, зокрема зі спортивних ігор); *діяльнісно-практичний* (професійні вміння та навички майбутніх учителів фізичної культури щодо організації та проведення змагальної діяльності з-поміж учнів, зокрема зі спортивних ігор, використання нових форм професійного розвитку і саморозвитку); *особистісно-рефлексивний* (особистісні якості майбутніх учителів фізичної культури для рефлексії професійної діяльності, зокрема організації змагальної діяльності зі спортивних ігор).

На основі критеріїв і показників визначено рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: високий, середній, низький.

4. Обґрунтовано та експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: особистісно-професійна мотивація студентів на фізичне самовдосконалення; удосконалення знань і практичних умінь студентів з питань організації змагальної діяльності зі спортивних ігор на засадах компетентнісного підходу; упровадження нових форм професійного розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз результатів дослідно-експериментальної роботи підтвердив наявність істотних позитивних змін у динаміці рівнів готовності до організації змагальної діяльності студентів експериментальної групи (порівняно з контрольною групою).

Отже, за результатами дослідження підтверджено, що визначені та експериментально перевірені педагогічні умови є сприятливою основою для досягнення високого рівня професійної компетентності вчителів фізичної культури, їхнього професійного зростання та самовдосконалення.

Проведене дослідження не вичерпує всіх аспектів наукової проблеми. Подальшого вивчення потребують такі перспективні напрями, дотичні до проблеми дослідження, як упровадження інноваційних освітніх форм на засадах компетентнісного підходу та розвиток теоретико-практичних і методичних основ щодо нових форм змагальної діяльності школярів за умов НУШ.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Публікації у наукових фахових виданнях України

1. Кашуба А. А. Проектування моделі формування спеціальних рухових умінь та навичок у майбутніх учителів фізичної культури засобами баскетболу. *Фізичне виховання, спорт і культура здоров'я у сучасному суспільстві*. Луцьк, 2015. № 3. С. 74–78. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16539/>

2. Кашуба А. А. Теоретичні аспекти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор. *Інноватика у вихованні*. Рівне, 2016. Вип. 3. С. 245–251. URL:

<http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16535/>

3. **Кашуба А. А.**, Ковальський В. В., Ваколюк А. М. Особливості підготовки майбутніх фахівців фізичної культури в сучасних умовах. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]. Педагогічні науки*. Херсон, 2018. Вип. 82(3). С. 145–149. URL:

<http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16546/>

4. Оксенюк І., Ковальський В., **Кашуба А.** Формування професійних компетентностей майбутніх вчителів фізичного виховання засобами спортивних ігор. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2019. Вип. 12(120). С. 89–92. URL: [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2019.12\(120\)19.17](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2019.12(120)19.17)

5. Панчук А. П., Панчук І. В., Бутенко Т. В., **Кашуба А. А.** Удосконалення системи фізичного виховання студентів ЗВО як педагогічна проблема. *Науковий вісник Мелітопольського державного педагогічного університету. Серія: Педагогіка*. 2020. Вип. XXV. С. 118–126. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16074/>

6. Панчук А. П., Панчук І. В., **Кашуба А. А.** та ін. Фітнес-програми для підвищення рухової активності студентів: аналіз досліджень. *Іноватика у вихованні*. Рівне, 2021. Вип. 13. Т. 1. С. 173–184. URL: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i13.351>

7. Панчук А. П., Панчук І. В., Шелюк В. О., **Кашуба А. А.** Сучасні підходи вдосконалення фізичної підготовки студентів у вищих закладах освіти. *Духовність особистості: методологія, теорія і практика*. Київ, 2022. Вип. 1(103). С. 161–174. URL: <https://doi.org/10.33216/2220-6310-2022-103-1-161-173>

8. **Кашуба А. А.**, Ковальський В. В., Панчук А. П., Панчук І. В. Компетентність учителя фізичної культури в контексті вимог Нової української школи. *Іноватика у вихованні*. Рівне, 2023. Вип. 18. С. 186–197. URL: <https://doi.org/10.35619/iuu.v1i18.567>

9. Кашуба А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів зі спортивних ігор. *Соціальна робота та соціальна освіта*. 2024. Вип. 1(13). С. 232–242. URL: [https://doi.org/10.31499/2618-0715.1\(12\).2024.305355](https://doi.org/10.31499/2618-0715.1(12).2024.305355)

10. Кашуба А. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності школярів. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки*. 2024. Вип. 214. С. 380–385. URL: <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2024-1-214-380-385>

Опубліковані праці у наукових періодичних виданнях інших держав

11. Kashuba A. The problem of training of future teachers of physical education for organization of competitive activities in the field of professional education. *Pedagogy and Psychology of Sport*. 2017. Vol. 3. No 1. P. 16–23. URL:

<http://dx.doi.org/10.12775/PPS.2017.002> ISSN: 2450-6605 (online)

12. Кашуба А. А. Особистісно-професійна мотивація на фізичне самовдосконалення як умова підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор. *Multidisciplinárni mezinárodní vědecký magazín "Věda a perspektivy" je registrován v České republice*. Státní registrační číslo u Ministerstva kultury ČR: E 24142. № 7(38) 2024. P. 163–174. URL: [https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-7\(38\)-163-173](https://doi.org/10.52058/2695-1592-2024-7(38)-163-173) ISSN 2695-1584 (Print); ISSN 2695-1592 (Online).

Опубліковані праці апробаційного характеру

13. Кашуба А. А. Проблема агітації та пропаганди фізичної культури і спорту для студентів педагогічного факультету Рівненського державного гуманітарного університету. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2014. Вип. 9. С. 76–79. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/4045/>

14. Кашуба А. А. Взаємозв'язок компонентів змагальної діяльності у спортивних іграх. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2017. Вип. 5К(86)17. С. 140–144. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16536/>

15. Кашуба А. А., Ковальський В. В., Кіндрат В. К., Панчук А. П. Дослідження фізичного стану здобувачів вищої освіти в умовах ігрової діяльності (на прикладі баскетболу). *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*. Київ, 2021. Вип. 6К(135). С. 104–108. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16553/>

16. Кашуба А. А., Ковальський В. В., Шелюк В. О. Визначення мотиваційних чинників та інтересів у старшокласників для покращення рухової активності. *Scientific Collection «InterConf», (52): with the Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference «International Scientific Discussion: Problems, Tasks and Prospects»*, April 21–22, 2021. Brighton, Great Britain: A.C.M. Webb Publishing Co Ltd., 2021. P. 480–487. URL: <https://doi.org/10.51582/interconf.21-22.04.2021.054>

17. Кашуба А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури на засадах гендерного компетентнісного підходу. *Просоціальна особистість у гендерному вимірі: теоретико-методологічні та прикладні аспекти* : матеріали VII Всеукр. наук.-практ. конф. з міжнар. участю (м. Умань, 31 трав. 2024 р.); МОН України, Нац. акад. пед. наук України, Ін-т пробл. виховання, Нац. Рада жінок України [та ін.]. Умань : Компринт, 2024. С. 76–79. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16678/>

18. Кашуба А. Підготовка майбутнього учителя фізичної культури до діяльності в освітньому просторі НУШ. *Підготовка майбутніх педагогів до виховної діяльності в освітньому просторі НУШ: досвід, реалії, перспективи:*

електрон. Зб. матеріалів II Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф., м. Рівне, 15 травня 2024 р. Рівне: РДГУ, 2024. С. 59–63. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16681/>

19. Кашуба А. Соціальна місія учителя фізичної культури в контексті розвитку сучасної школи. *Педагогічне краєзнавство крізь призму історико-культурних явищ та процесів в Україні* : зб. матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Умань, 21 листопада 2023 р. Умань : ВІЗАВІ, 2023. С. 146–148. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16683/>

20. Кашуба А. А. Підготовка майбутнього вчителя фізичної культури до організації змагань як актуальне завдання сучасної вищої освіти. *Global Society in Formation of New Security System and World Order* : зб. матеріалів III Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції, July 4–5, 2024. P.76-79. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16692/>

Опубліковані праці, які додатково відображають наукові результати дослідження

21. Кашуба А. А. Вплив секційних занять баскетболом на рівень фізичної підготовленості майбутніх учителів фізичної культури. *Збірник наукових праць Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Фізична культура, спорт та здоров'я нації*. Вінниця, 2015. № 19. С. 177–181. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16533/>

22. Основи баскетболу: навч.-метод. посіб. / Кіндрат В. К., **Кашуба А. А.**, Панчук А. П. Рівне: Волинські обереги, 2015. 200 с. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16624/>

23. Основи баскетболу у запитаннях та відповідях: навч.-метод. посіб. / Кіндрат В. К., **Кашуба А. А.** Рівне: СОМ-ЦЕНТР, 2013. 127 с. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16622/>

24. Організація і методика проведення спортивно-масової роботи (тези відповідей до питань гарантованого рівня знань): навч. посіб. / Кіндрат В. К., Литвиненко С. А., Кіндрат П. В., **Кашуба А. А.** Рівне: РВВ «СОМ-ЦЕНТР», 2018. 134 с. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16592/>

25. Вступ до спеціальності галузі знань 017 «Фізична культура і спорт», 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)»: навч.-метод. посіб. / Кіндрат В. К., Чалій Л. В., **Кашуба А. А.** та ін. Рівне: РВВ «СОМ-ЦЕНТР», 2018. 206 с. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16621/>

26. Компендіум професійних дисциплін із підготовки бакалаврів спеціальності 014.11 «Середня освіта (Фізична культура)»: навч. посіб. / Гоголь Т. В., **Кашуба А. А.**, Ковальський В. В. Рівне, 2024. 167 с. URL: <http://repository.rshu.edu.ua/id/eprint/16590/>

27. Гоголь Т. В., Гоголь В. В., **Кашуба А. А.** Психофізіологічні та педагогічні умови формування спортивної мотивації до волейболу в здобувачів фахової передвищої та вищої освіти. *Природнича освіта та наука*. Випуск 2, Рівне : РДГУ 2024. С. 42–48. URL: <http://dx.doi.org/10.32782/NSER/2024-2.06>

АНОТАЦІЇ

Кашуба А. А. Підготовка майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор. – Рукопис.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук зі спеціальності 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2025.

У дисертації теоретично обґрунтовано проблему дослідження та визначено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор.

На основі узагальнень трактувань та напрацювань з проблеми професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури і з огляду на специфіку підготовки майбутнього вчителя фізичної культури уточнено визначення ключових понять дослідження. З'ясовано, що *підготовка майбутнього вчителя фізичної культури* – це спеціально організований та спрямований процес, що передбачає систему організаційних та освітніх заходів, педагогічних умов, що забезпечують майбутньому вчителю умови ефективного набуття знань з фізичної культури, формування на їх основі відповідних компетентностей для здійснення майбутньої професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу.

На основі аналізу компетентностей, якими має володіти майбутній учитель фізичної культури щодо успішної організації змагальної діяльності, особливостей (організаційних, методичних та ін.) змагальної діяльності, обґрунтовано актуальність щодо якісної професійної підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагального процесу в умовах закладів освіти в єдності таких складників: аудиторна робота, позааудиторна (практика, спортивні секції, змагання), неформальна / інформальна освіта та самоосвіта.

Здійснено аналіз стану підготовки майбутніх учителів фізичної культури загалом та зокрема до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор у різних ЗВО, спрямованої на оволодіння необхідними навичками в площині як психолого-педагогічної, так і спеціальної / фахової підготовки.

З метою успішної діагностики та обґрунтування педагогічних умов забезпечення ефективності досліджуваного процесу визначено структурні компоненти підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, рефлексивний.

Схарактеризовано критерії та показники готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: *мотиваційно-ціннісний* (особистісно-професійна мотивація на фізичне самовдосконалення; ціннісне ставлення студентів до навчання, майбутньої діяльності як учителя фізичної культури, зокрема з організації змагальної діяльності); *когнітивно-пізнавальний* (обізнаність студентів з питань фізичного виховання, спортивних ігор, особливостей та інноваційних методів організації та проведення змагальної діяльності з-поміж школярів, зокрема зі спортивних ігор); *діяльнісно-практичний* (професійні уміння та навички майбутніх учителів

фізичної культури щодо організації та проведення змагальної діяльності серед учнів, зокрема зі спортивних ігор, використання нових форм професійного розвитку і саморозвитку); *особистісно-рефлексивний* (особистісні якості майбутніх учителів фізичної культури для здійснення та рефлексії професійної діяльності, зокрема щодо організації змагальної діяльності зі спортивних ігор). На основі критеріїв та показників визначено рівні готовності майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: високий, середній, низький.

Обґрунтовано й експериментально перевірено педагогічні умови підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор: особистісно-професійна мотивація студентів на фізичне самовдосконалення; удосконалення знань і практичних умінь студентів з питань організації змагальної діяльності зі спортивних ігор на засадах компетентнісного підходу; упровадження нових форм професійного розвитку і саморозвитку майбутніх учителів фізичної культури.

Аналіз результатів дослідницько-експериментальної роботи підтвердив наявність суттєвих позитивних змін у динаміці рівнів готовності до організації змагальної діяльності студентів експериментальної групи (порівняно з контрольною групою).

Практичне значення здобутих результатів полягає у використанні наукових положень і висновків дослідження для підвищення ефективності підготовки майбутніх учителів фізичної культури до організації змагальної діяльності зі спортивних ігор, а також в апробації дослідницьких матеріалів у діяльності ЗВО (навчально-методичні видання, інформаційний пакет навчально-методичних матеріалів у системі Moodle тощо).

Ключові слова: фізична культура, учитель фізичної культури, підготовка майбутніх учителів фізичної культури, готовність майбутнього вчителя фізичної культури, змагальна діяльність, спортивні ігри, заклад вищої освіти, заклад загальної середньої освіти, компетентнісний підхід, Нова українська школа.

ANNOTATION

Kashuba Anatolii. Preparation of future teachers of physical education for the organization of competitive activities in sports games. – Manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Candidate of Pedagogical Sciences, specialty 13.00.04 – Theory and Methodology of Professional Education. – Lesya Ukrainka Volyn National University, 2025.

The dissertation theoretically substantiates the research problem and defines the pedagogical conditions for the preparation of future physical education teachers for the organization of competitive sports activities.

On the basis of generalizations of interpretations and studies on the problem of professional training of future physical culture teachers, and taking into account the specifics of the training of future physical culture teachers, the definition of the key concepts of the study was clarified, in particular. It was found that the training of a future teacher of physical education is a specially organized and directed process,

which provides for a system of organizational and educational measures, pedagogical conditions that ensure that the future teacher acquires knowledge of physical education, and the formation of relevant competencies based on them for the implementation of future professional activities on the basis of the competence approach.

It was found that the effective functioning of the physical education system in the conditions of dynamic, socio-political and economic transformation of society and ensuring the full development of the student of education are directly dependent on the level of competence of the physical culture teacher, who is entrusted with an important social mission regarding the comprehensive solution of health, educational, educational tasks in the context of the formation of physical, psychological, spiritual and social health of students in the educational process of a modern school.

On the basis of an analysis of the competencies that a future physical education teacher should possess in relation to the successful organization of competitive activities, the specifics (organizational, methodical, etc.) of competitive activities, the relevance of quality professional training of future physical education teachers to the organization of the competitive process in the conditions of educational institutions in unity is substantiated of the following components: classroom work, extracurricular work (practice, sports sections, competitions), non-formal / informal education and self-education.

An analysis of the state of training of future teachers of physical culture in general and the organization of competitive sports activities in various higher education institutions aimed at mastering the necessary skills in the field of both psychological and pedagogical and special / professional training was carried out.

The criteria and indicators of the readiness of future physical education teachers to organize competitive sports activities are characterized: motivational and valuable (personal and professional motivation for physical self-improvement; valuable attitude of students to learning, future activity as a physical education teacher, in particular, to the organization of competitive activities); cognitive and cognitive (students' awareness of physical education, sports games, features and innovative methods of organizing and conducting competitive activities among schoolchildren, in particular, sports games); activity-practical (professional abilities and skills of future physical education teachers regarding the organization and conduct of competitive activities among schoolchildren, in particular sports games, the use of new and innovative forms of professional development and self-development); personal-reflective (personal qualities of future physical education teachers for the implementation and reflection of professional activities, in particular, regarding the organization of competitive activities in sports games).

On the basis of criteria and indicators, the levels of readiness of future physical education teachers for the organization of competitive sports activities were determined: high, medium, low.

The pedagogical conditions for the preparation of future teachers of physical culture for the organization of competitive sports games are substantiated and experimentally verified: personal and professional motivation of students for physical self-improvement; improvement of knowledge and practical skills of students on issues

of organization of competitive activities in sports games based on the principles of the competence approach; introduction of new and innovative forms of professional development and self-development of future physical education teachers.

The analysis of the results of the research and experimental work confirmed the presence of significant positive changes in the dynamics of the levels of readiness to organize competitive activities of the students of the experimental group (compared to the control group).

The practical significance of the obtained results lies in the use of scientific provisions and conclusions of the study to increase the effectiveness of training future physical culture teachers for the organization of competitive sports activities, as well as in the approbation of research materials in the activities of higher education institutions (educational and methodological publications, an information package of educational and methodological materials in system Moodle, etc.).

The research materials were used in the content of the courses «Theory and teaching methods of sports and movement games», «Basics of professional pedagogical skills», «Theory and methods of physical education», materials of industrial practice, etc.; when compiling educational and methodical editions, preparing term papers.

The results of the dissertation research can be used in the organization of mass sports and competitive activities of students of higher education, in the process of personal motivation of students for physical self-improvement; when compiling educational and methodical editions, preparation of qualification papers; in scientific and pedagogical research.

Key words: physical education, physical education teacher, training of future physical education teachers, readiness of future physical education teachers, competitive activity, sports games, institution of higher education, institution of general secondary education, competence approach, New Ukrainian school.

Підписано до друку 14.02.2025. Формат 60x90 1/16.
Папір офсет. Гарнітура Times New Roman. Обл.-вид. арк. 0,9.
Наклад 100 прим. Зам. № 13

Віддруковано: ФОП Процюк О.В.
Реєстраційний номер підприємства 8000357589
ЄДРПО 2777913552
вул. Казимира Любомирського, 4а, кв.25,
м. Рівне, 33018;
067-67-36-133.